

Nr 77.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1925 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående grunderna för två fabriksskrivares och en tygskrivares uppflyttande i högre löneklass.

(1:a avd.)

Uti en inom andra kammaren av herr *E. Laurén* väckt motion (nr 44) har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att fabriksskrivarna vid artilleriets tygstater *J. A. Hallin* och *A. H. Glafström* samt tygskrivaren *F. S. Engdahl* må för uppflyttning i högre löneklass tillgodoräkna sig den tid de tjänstgjort som resp. expeditions- och förvaltningsunderofficerare samt köksföreståndare vid A. 4, A. 8, A. 10 och kommandantskapet i Boden.

Motionären har till stöd för sin framställning anfört följande:

»Vid tillämpningen av stadgandet i 7 § av avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära befattningshavare på aktiv stat vid armén (S. F. S. nr 388/1921) hava vissa tyg- och fabriksskrivare vid artilleriets fabriker och tyganstalter icke fått tillgodoräkna förut såsom underofficerare fullgjord expeditionsunderofficers- och köksföreståndaretjänst för uppflyttning i högre löneklass, under det att kamrater, som befordrats utan att vara underofficerare på stat, fått räkna sig skrivbiträdestjänstgöring till godo. Så har fabriksskrivaren *J. A. Hallin* icke fått tillgodoräkna sig expeditionsunderofficers-tjänst i regementsexpeditionen vid A. 4 i Östersund under tiden $\frac{1}{11}$ 1909— $\frac{1}{3}$ 1911 och köksföreståndaretjänst vid samma regemente $\frac{1}{3}$ 1911— $\frac{27}{5}$ 1913, eller i det närmaste $4\frac{1}{2}$ år, och fabriksskrivaren *A. H. Glafström* expeditionsunder-officerstjänst vid A. 8 i Boden $\frac{1}{9}$ 1916— $\frac{16}{9}$ 1917 och vid kommandantskapet i Boden jämte uppbördsman för diverse materiel därstädes $\frac{17}{10}$ 1917— $\frac{10}{10}$ 1918, eller något över två år. Tygskrivaren *F. S. Engdahl* har, då de båda först-nämnda nekats av Kungl. Maj:t, ännu ej ansett sig böra begära att få räkna sig tillgodo köksföreståndaretjänst $\frac{1}{11}$ 1912— $\frac{31}{10}$ 1915, förvaltningsunderofficers-tjänst $\frac{1}{11}$ 1916— $\frac{15}{10}$ 1918 och $\frac{4}{2}$ 1920— $\frac{1}{5}$ 1924 eller tillhoppa omkring $8\frac{1}{2}$ år.

Stadgandet i 2 mom. av ovan åberopade § förutsätter, att den befordrade före den ordinarie anställningen bestritt likvärdig tjänst. Vid jämförelse med andra bestämmelser i reglementet (t. ex. mom. 3 i samma § att den, som kvarstått lönlös men vinner anställning skall få tillgodoräkna sig förut fullgjord viss tjänstgöring) synes det dock, som även under ordinarie tjänstetid fullgjord likvärdig tjänstgöring borde få räknas, något som också Kungl. Maj:t i ett fall medgivit.

Att ett vikariat å eller biträdestjänstgöring i en befattning får räknas, under det att likvärdig ordinarie tjänstgöring icke får göra det, föranleder till rena orättvisor. Så får t. ex. en från reserven, utan att ha varit underofficer på stat, befordrad tygskrivare räkna skrivbiträdesåren och komma i 10 löneklassen, under det att en till samma befattning befordrad underofficerare på stat med 17 års ordinarie underofficerstjänst får börja i 8 löneklassen.»

Utskottet har med stöd av 46 § riksdagsordningen över motionen inhämtat yttrande från försvarsväsendets lönenämnd, vilket yttrande såsom bilaga fogats vid detta utlåtande.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet, som ansluter sig till de av lönenämnden framförda synpunkterna i förevarande frågor, anser skäl icke för närvarande föreligga till vidtagande från riksdagens sida av åtgärd för åstadkommande av en förändrad löneklassplacering av ifrågavarande fabriks- och tygskrivare.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Lauréns förevarande motion (II: 44) icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 maj 1925.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtande nr 76.

Bilaga 1.

Till riksdagens statsutskott.

Sedan försvarsväsendets lönenämnd den 13 mars 1925 av Kungl. Maj:t anbefallts avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 44, angående grunderna för två fabriksskrivares och en tygskrivares uppflyttande i högre löneklass, får lönenämnden i ärendet anföra följande.

Beträffande övergång från beställning hörande till en av de tre löneplanerna i officersavlöningsreglementet (löneplan O för officerare, UO för underofficerare och C för civilmilitär personal m. fl.) till beställning inom annan av dessa löneplaner gäller, att därest lönen efter övergången skulle understiga den, som beställningshavaren vid övergången innehade, skall sistnämnda lön till honom utgå, intill dess beställningshavaren på grund av befordran eller uppflyttning till högre löneklass kommer i åtnjutande av motsvarande eller högre lön (10 §).

Denna bestämmelse skyddar beställningshavare, som övergår till annan löneplan, mot omedelbar minskning i avlöningen, men utesluter ej, att beställningshavaren kan komma att under viss tid i den nya tjänsten uppbära mindre lön

än han skulle hava åtnjutit, om han kvarstått i den gamla beställningen och där uppflyttats till högre löneklass.

Med anledning av detta förhållande hava, såsom ock framgår av motionen, några fabriks- och tygskrivare, vilka tidigare varit sergenter vid armén tillhörande truppförband, hos Kungl. Maj:t gjort ansökning om rätt att med stöd av avlöningsreglementet 7 § 2 mom. för löneklassplacering få tillgodoräkna sig viss tjänstgöring såsom underofficer, vilken av sökandena ansetts vara likvärdig med den till den nya beställningen hörande. De i sådant hänseende gjorda ansökningarna hava av Kungl. Maj:t bifallits i vad angår tjänstgöring såsom s. k. förvaltningsunderofficer men lämnats utan bifall i avseende å tjänstgöring i egenskap av s. k. expeditionsunderofficer samt köksföreståndare.

Vad beträffar fabriks- och tygskrivarnas arbetsuppgifter, anförde 1918 års militära avlöningssakkunniga (betänkande del II, sid. 77), att dessa beställningshavare — vilka äro placerade vid artilleriets fabriker och tyganstalter — företrädesvis skola utföra förekommande skrivgöromål samt biträda vid räkenskapsföring och förrådens skötsel. Vidare skola de under sin tjänstgöring söka förvärva sig kännedom om tyg- och fabriksförvaltares samt tygunderofficerares åligganden för att vid behov kunna uppehålla dessas tjänstebefattningar.

Vad härefter angår tjänstgöringen såsom förvaltningsunderofficer, avses därmed kommandering såsom biträde åt regementsintendent. Några allmänna bestämmelser rörande det arbete, som under dylik tjänstgöring åligger underofficer, förefinnas icke. Lönenämnden vill emellertid erinra, att förenämnda avlöningssakkunniga (del II, sid. 100) yttrade, att enligt upplysningar, som de sakkunniga inhämtat, ifrågasvarande befattningshavare i stor utsträckning lära hava att fullgöra arbete av lika krävande art som fanjunkare. Med hänsyn härtill föreslogo de sakkunniga, att den fyllnad till fanjunkares dagavlöning, som tidigare utgått till sergent, vilken tjänstgjort såsom biträde hos regementsintendent, fortfarande skulle bibehållas oförändrad i avbidan på närmare utredning, huruvida ersättningen i fråga borde bibehållas eller bortfalla. I enlighet med Kungl. Maj:ts, av 1921 års riksdag bifallna förslag, utgår alltså från anslaget till personal vid staber och truppförband m. fl. för ändamålet ersättning, beräknad efter 50 öre för dag.

I fråga om tjänstgöringen såsom expeditionsunderofficer vid vederbörande truppförband finnas ej heller några allmänna bestämmelser, utan torde densamma i allmänhet regleras genom regementsinstruktion. Erinras må emellertid, att de avlöningssakkunniga (del II, sid. 100) föreslogo uteslutande ur vederbörliga stater av de särskilda ersättningar, vilka voro anslagna på staterna för generalitetet och för kommandantskapen i form av fyllnad till fanjunkares dagavlöning för vissa såsom skrivbiträden förordnade sergenter. Befattningarna i fråga syntes nämligen de sakkunniga icke i någon mån erfordra några sådana kvalifikationer, att deras uppehållande gäve anledning till särskild ersättning utöver den lön, som enligt löneplanen tillkomme sergent i den lönegrad, vartill hans beställning vore att hänföra. I enlighet med detta de sakkunnigas uttalande bortföll ock vid löneregleringen den särskilda ersättningen till berörda expeditionsunderofficerare. Till de sergenter, vilka tjänstgjort såsom expeditionsunderofficerare vid truppförband, har särskild dagavlöningsfyllnad ej heller tidigare utgått.

Vad slutligen angår köksföreståndarna — vilka kunna utses bland såväl sergenter som fanjunkare (styckjunkare) — regleras deras allmänna tjänsteåligganden genom fredsförplägnadsreglementet, vilket kompletteras genom för varje särskilt truppförband meddelade föreskrifter. Till köksföreståndarna utgå särskilda arvoden, upptagna å förteckning över i stat icke uppförda arvoden m. m. Dessa arvoden äro normalt för infanteriregemente 348 kronor, för kavalleri- och artilleriregemente 282 kronor samt för ingenjör- och trängkår 210

kronor, allt för år räknat. Vid vissa skolor, förråd samt underavdelningar av truppförband utgår arvode till köksföreståndare med lägre belopp.

Såsom inhämtas av propositionen nr 248 till 1922 års riksdag (sid. 99) motiverades ursprungligen det särskilda arvodet till köksföreståndarna av arméförvaltningen därmed, att utövandet av denna befattning krävde ett oavlåttligt arbete — helg- och vardagar lika — från tidigt på morgonen till sent på aftonen; och vore fördenskull befattningen, vilken delvis måste förrättas i den varma och ånguppfyllda kokinrättningen, mycket ansträngande. Då försvarsväsendets lönenämnd den 8 mars 1922 avgav yttrande angående reglerande av vissa arvoden m. m., fann lönenämnden sig böra förorda bibehållande av nu nämnda arvoden ävensom vissa andra därmed likartade (till furageuppbördsmän och uppbördsmän vid vissa marinrättningar vid marinen). Lönenämnden framhöll särskilt, att den till stöd för arvodenas införande åberopade omständigheten, att bestridandet av omförmälda befattningar i väsentlig utsträckning krävde arbete på tid, då övriga likställda beställningshavare åtnjöt fritid, betingade arvodenas bibehållande i lönesystemet. Även det med befattningen förenade uppbördsansvaret hade synts nämnden utgöra skäl för de särskilda ersättningarnas fortsätta åtnjutande. I enlighet med nämndens förslag blevo ock de ovan återgivna arvodesbeloppen beviljade.

Då det gällt att i anledning av de berörda ansökningarna bedöma frågan, i vad mån tjänstgöring såsom respektive förvaltningsunderofficer, expeditionsunderofficer och köksföreståndare bort få tillgodoräknas för löneklassplacering såsom fabriks- respektive tygskrivare, har stöd för den uppfattning, som tagit sig uttryck i Kungl. Maj:ts beslut och som ävenledes framförts av arméförvaltningens vederbörande departement i avgivna yttranden, givetvis kunnat hämtas från de lönesakkunnigas ovan anförda uttalande om att förvaltningsunderofficerars arbete i stor utsträckning vore lika krävande som fanjunkares. Den för fabriks- och tygskrivare gällande lönegraden C 3 motsvarar ävenledes närmast lönegraden UO 3, till vilken fanjunkare (styckjunkare) hänförts.

I fråga om tillgodoräkning i löneklasshänseende av tjänstgöring i lägre ordinarie befattning, torde enligt lönenämndens uppfattning näppeligen kunna antagas hava varit avsett, att arbete, som tillhör normal tjänstgöring i viss lägre lönegrad, må tillgodoräknas efter befordran till en högre lönegrad. Det för tjänar erinras, att enligt avlöningsreglementet för såväl kommunikationsverken som allmänna civilförvaltningen tillgodoräkning av anställningstid i lägre ordinarie befattning är beroende på särskild skälighetsprövning.

För att ett i lägre befattning utfört arbete skall kunna tillgodoräknas i en högre tjänst, bör enligt lönenämndens mening arbetet i fråga vara av en från den allmänna tjänstgöringen i den lägre befattningen skild art och därjämte fullt likvärdigt med ej allenast en viss del av arbetet i den högre befattningen utan med detta arbete såsom helhet betraktat. Därest man utan vidare skulle tillgodoräkna arbete inom lägre ordinarie tjänst för löneklassplacering å högre befattning, torde konsekvenserna bliva mycket vittgående. Lönenämnden föreställer sig, att ett liknande betraktelsesätt legat till grund för statsutskottets avstyrkande vid 1924 års riksdag av då föreliggande motion om rätt för vissa marinintendenter att tillgodoräkna tidigare anställning (utlåtande nr 124).

Med den uppfattning, åt vilken lönenämnden ovan givit uttryck, kan nämnden för sin del ej anse, att i nu föreliggande fall skäl förefinnas att genom särskilt beslut av riksdagen utvidga tillämpningen av officersavlöningsreglementets föreskrifter. Lönenämnden tillåter sig ock erinra därom, att riksdagen år 1918 (skrivelse nr 245) uttalat sig för att frågor om ålderstillägg icke måtte i särskilda fall dragas under riksdagens prövning. Vid den allmänna revision av officersavlöningsreglementet, som torde bliva erforderlig under de närmaste åren, synes emellertid kunna tagas under övervägande, huruvida beträffande

övergång mellan de olika löneplanerna i reglementet förändrade bestämmelser må vara påkallade och lämpligen kunna genomföras.

Lönenämnden bifogar dels avskrifter av tjänsteförteckningar för de i motiönen avsedda beställningshavarna,¹ dels ock en av nämndens sekreterare upprätaad promemoria angående de huvudsakliga åligganden, som i allmänhet torde tillkomma förvaltnings- och expeditiönsunderofficer ävensom köksföreståndare.

Stockholm den 21 april 1925.

ERIK STRIDSBERG.

H. Söderbom.

Bilaga 2.

P. M.

angående förvaltningsunderofficers, expeditiönsunderofficers och köksföreståndares allmänna åligganden.

I. Förvaltningsunderofficer.

Förvaltningsunderofficeren lyder under regementsintendenten.

Honom åligger:

beträffande avlönings- och kassaväsendet:

att upprätta avlöningslistor för officerare och underofficerare;

att granska och kontrollera kompaniernas avlöningshandlingar;

att föra kortsystem (eller andra erforderliga handlingar) rörande personalens löneuppflyttningar;

att till siffran kontrollera inkommande räkningar och deras överensstämmande med gällande kontrakt;

att föra regementets räkenskaper samt uppgöra månads- och årsräkenskaper ävensom efter varje kassadag de föreskrivna kassadagsrapporterna;

att i övrigt biträda under kassadagarna med medels utbetalande, utskrivning av checker, postanvisningar o. s. v.; samt

att föra enskilda lägerkassans räkenskaper m. m.

beträffande tjänsten inom regementsexpeditionen, Avd. IV.

att föra register, diarium och övriga expeditiönshandlingar;

att mottaga och expediera ankommande och avgående post;

att fördela arbetet å övrig personal inom expeditionen samt övervaka utbildningen av i expeditionen tjänstgörande krigskassörer beträffande expeditiöns- och kassatjänsten;

att föra regementsintendentens kontrollböcker över intendenturmaterielen vid regementet samt vid landstormsförråden;

att föra förteckning över kontrakt;

att månatligen siffergranska vederbörande uppbördsmäns proviantredovisningar, furageredovisningar bränsle- och lysredovisningar ävensom kompaniernas redovisningar över självhushållningsanslagen;

¹ Här uteslutna.

att månatligen föra sammandrag över antalet tjänstgöringsdagar samt anslagsstatistik;

att handhava expeditionsmaterielen och blankettförrådet; samt

att övervaka städning och renhållning inom expeditionens lokaler ävensom ansvara för expeditionens möbler och inventarier m. m.

II. Expeditionsunderofficer.

Expeditionsunderofficer lyder under regementskvartermästaren. Hans allmänna åliggande torde i regel vara följande:

att föra de vid regementsexpeditionen, Avd. 1 befintliga rullor och liggare (omkring 15 stycken);

att föra register över utgående handlingar (eventuellt även diariet);

att upprätta sammandrag av besked m. m., som på bestämda tider inkomma till eller expedieras från expeditionen;

att biträda vid uppsättandet av enklare skrivelser samt verkställa utskrift och kollationering av utgående skrivelser;

att övervaka och fördela arbetet mellan de i expeditionen tjänstgörande skrivbiträdena;

att kontrollera postens avsändning, rätta adressering och postbokens förande;

att ansvara för sortering och utsändning av ankommande post till regementet;

att vårda och ordna expeditionens arkiv samt handhava regementets bok- och blankettförråd;

att ansvara för eldning, belysning och städning i expeditionens lokaler ävensom för de expeditionen tillhörande möbler och inventarier;

att i övrigt biträda regementskvartermästaren enligt dennes anvisningar.

Vid vissa regementen tjänstgör expeditionens underofficer även såsom rekryteringsofficer och har i denna egenskap att handhava den expedition, som är förenad med rekryteringstjänsten.

III. Köksföreståndare.

Köksföreståndare lyder omedelbart under regementsintendenten samt är dennes biträde vid ombesörjandet av mathållningen vid regementet.

Köksföreståndaren åligger:

att under uppbördsmanansvar emottaga, vårda och redovisa den proviant, som enligt meddelade bestämmelser skall intagas i regementets proviantmagasin, ävensom emottaga och fördela sådana proviantartiklar, som omedelbart vid skeende leverans skola användas;

att utöva noggrann tillsyn över de lokaler, som användas för regementets mathållning och till proviantmagasin, samt förvara nycklarna till desamma;

att enligt från kompanier och likställda förband avgivna portionsbesked samt gällande utspisningsstat utväga eller uppmäta och i vissa fall fördela provianten på olika förband och olika måltider;

att förestå regementets kök samt där ordna och leda proviantens tillredning och fördelning;

att, enligt givna föreskrifter, föra de böcker, som äro erforderliga, för att han ständigt må hava översikt över tillgången å den under hans uppbörd stående proviant, ävensom att häröver avgiva behörig redovisning, samt

att under uppbördsmanansvar vårda och redovisa den förplägnads- och övrig intendenturmateriel, som ställes under hans uppbörd ävensom föra de böcker eller förteckningar, som äro erforderliga, för att han ständigt må hava översikt över tillgången å den under hans vård stående materielen.